

Фулбрайтівський світ: єдність в строкатості



Ольга Гомілко

голова Українського
Фулбрайтівського товариства,
старший науковий співробітник
Інституту філософії НАН України
Фулбрайтівський науковець
1998–1999 рр. в Пенсільванському
державному університеті

Olha Homilko

President of the Ukrainian Fulbright
Alumni Association,
Senior Research Fellow of the
Institute of Philosophy,
National Academy
of Sciences of Ukraine
Fulbright Scholar 1998–1999
at Pennsylvania State University

Враження від 28-ї щорічної фулбрайтівської конференції «Зростання контактів між фулбрайтівськими випускниками як чинник досягнення глобальних результатів» (Connecting Fulbright Alumni: Achieving Global Results) Балтімор, США, листопад, 2005.

Про Програму академічних обмінів ім. Фулбрайта писалось чимало: і про історію її створення, і про її значення у зміцненні міжнародних наукових зв'язків, і про роль у житті багатьох із нас. Здавалось би загальні міркування вичерпали себе і черга лише за конкретними справами. Тим паче нещодавно відбулася VIII щорічна фулбрайтівська конференція Інтелектуали та влада (Львів, жовтень, 2005), на котрій мені, як голові Фулбрайтівського товариства, довелося звітувати про його діяльність. Перелік заходів, здійснених випускниками Програми в Україні, виявився значним: конференції, семінари, круглі столи, видання книжок, щорічника, вісників тощо. Отже, можна бути задоволеним. Але, потрапивши на 28-му щорічну конференцію фулбрайтівських випускників «Зростання контактів між фулбрайтівськими випускниками як чинник досягнення глобальних результатів», що відбулася у листопаді 2005 року у м. Балтіморі (США), зрозуміла, що фулбрайтівський світ є невичерпним ресурсом творення світу на засадах практичної раціональності та комунікативної справедливості. І те, якою є спільнота українських фулбрайтівців, складає лише його окрему частку. А тому кожне нове бачення фулбрайтівського світу відкриває нові його можливості та перспективи. Саме цей, умовно кажучи, практичний вимір фулбрайтівської Програми принципово відрізняє її від інших наукових програм і визначає особливу місію його випускників бути відповідальними за конкретне здійснення своїх знань.

Фулбрайтівська конференція в Балтіморі ще раз продемонструвала багатимірність фулбрайтівського досвіду. І хоча головна мета Програми об'єднує всіх її учасників єдиною метою — встановлення у сучасному світі влади розуму, кожен здійснює її по-своєму. Навіть функціонування Програми в Україні свідчить, наскільки по-різному виглядає виконання проектів українськими та американськими її учасниками: і в формулюванні теми проекту, і в мотиваціях його виконання, і в очікуваних результатах. Очевидно, що фулбрайтівський досвід для українського вченого зовсім інший, ніж для його американського колеги. Тут мова йде не лише про їх певні культурні та соціальні відмінності, а про принципово різне ставлення до власної участі в програмі. Так, американські вчені, головним чином, їдуть в Україну щоб навчатися, тоді як українські — щоб навчатись. Далі постають наступні питання: «Чому навчати/сь і як, кого і коли?» тощо. Всі ці нюанси складають те, що представляє ту чи іншу фулбрайтівську спільноту — з певним своїм духом та образом.

І хоча головна мета Програми об'єднує всіх її учасників єдиною метою — встановлення у сучасному світі влади розуму, кожен здійснює її по-своєму

Саме амальгама фулбрайтівських спільнот утворювала атмосферу згаданої вище конференції. Хоча остання була організована американською фулбрайтівською асоціацією, на неї були запрошені випускники Програми з різних країн, зокрема, Чилі, Японії, Кореї, Індонезії, Малайзії, Марокко, Китаю, Іспанії, Великої Бри-

танії, Нігерії, Таїланду та ін. Кожен з них представляв не просто свою країну, а спосіб вмонтованості в неї фулбрайтівського досвіду. Для когось це були чи лише короткі слова вдячності, чи презентація власної книги, чи детальний звіт про діяльність фулбрайтівської асоціації або пропозиції цікавих проєктів. Так, наступна щорічна фулбрайтівська конференція планується у Марокко. А тому представники асоціації цієї країни ознайомили з її основними ідеями та організаційними деталями. Цікаво, що тема наступної конференції присвячена впливу марокканського мистецтва на розвиток європейської художньої культури. Як на мене, така тема є несподіваною пропозицією для фулбрайтівських конференцій, але разом з тим цікавою з точки зору їх подальших перспектив.

Слід зауважити, що присутність представників фулбрайтівських асоціацій з різних країн на цій конференції не була випадковою. Серед пріоритетів діяльності американської фулбрайтівської асоціації чітко простежується посилення зв'язків зі своїми колегами з інших країн. Така налаштованість на спільну роботу збагачує власний досвід, відкриває нові можливості та перспективи роботи американської асоціації. Остання ж функціонує через розлогу систему її регіональних ланок (Chapters), яких наразі налічується 49. У своїй діяльності ці регіональні структури є незалежними і вільними у виборі власних пріоритетів. Робота з науковцями, що приїхали до американських університетів з інших країн, складає один із них. Також серед пріоритетів діяльності асоціації є «адвокатування» (advocating) Програми, суть якого полягає у посиленні її соціального престижу. Всього американська фулбрайтівська асоціація налічує дев'ять тисяч своїх членів. Цікаво зазначити, що членами асоціації можуть бути не лише випускники Програми, але й всі небайдужі до неї, як говорять американці, «її друзі». Відразу хочеться зазначити, що наше товариство також намагається розвивати регіональну структуру. Створення Ради регіональних представників — це перший крок у даному напрямку. Маю великі сподівання на появу потужних регіональних осередків нашого товариства з власними незалежними програмами дій.

Враження від строкатості фулбрайтівського досвіду переросли в основний сюжет мого виступу на конференції. І хоча заздалегідь я, як і більшість запрошених представників міжнародних фулбрайтівських асоціацій, приготувала детальний звіт про діяльність, але в останню мить зрозуміла, що, знаходячись серед такої різноманітної фулбрайтівської спільноти, маю розказати не про кількість конференцій та семінарів (для цієї мети став у нагоді наш Yearbook), а про те, що робить функціонування нашого товариства відмінним від інших, або іншими словами — у чому наша унікальність та цінність у загальній картині фулбрайтівського світу.



Mrs. Harriet Fulbright with Olha Homilko

Замислитись над власною ідентичністю примусила мене присуття на конференції атмосфера відносно подій, пов'язаних з Помаранчевою революцією. Якщо тут, в Україні, ця подія для багатьох з нас стала прекрасним спогадом, то там, в іншій країні, набагато краще відчувалась її історична реальність та значення не лише для українського народу, а й для багатьох людей у всьому світі. Це відбувалось мов би в підтвердження слів Збігнева Бжезінського, котрий сказав, що «Помаранчева революція має величезне глобальне всесвітнє значення» (з інтерв'ю газеті «Дзеркало тижня» № 47 від 3 грудня 2005 р.) Було приємно відчувати гордість за свою країну. Бо нерідко, будучи за кордоном, переймаєшся жалем, усвідомлюючи, як мало нас знають і що саме про нас знають: Чорнобиль, футбол та декілька слів російською — ось і весь спектр знайомства з Україною.

Особливе ставлення до України відчувалось не тільки на конференції. Вашингтонський таксист з Ефіопії, з котрим довелося мені спілкуватись, знав про українські справи не менше. І якщо мені, на превеликий сором, було невідомо про ситуацію, що сталася в результаті цьогорічних парламентських виборів у цій африканській країні, де люди, натхненні ідеями народовладдя, виступили проти порушень під час виборів (за даними сайту www.freemedia.at/Protests2005/pr_Ethiopia08.11.05.htm багато людей, особливо серед журналістів, вкинугі до в'язниць та засуджені до смертної кари; є серед протестантів і загиблі), то ефіопський водій у деталях пригадував помаранчеві події, за котрими спостерігав по телебаченню. В контексті нашої розмови я усвідомила, наскільки ми маємо бути відповідальними за власне сьогоднішнє. Адже воно виявляється справою не лише нашої країни. За перемогою ідей та цінностей демократії на Майдані стоять і інші народи, і не лише, як нерідко представляють опоненти помаранчевих подій, заможні західні держави, а й ті, що прагнуть демократичних змін. І якщо для перших Майдан означає солідарність, то для останніх — надію на краще життя.

Отже, шукати власну ідентичність слід у теперішньому часі, коли саме на теренах нашої країни твориться всесвітня історія. Зрозуміло, що багато хто в

...Шукати власну ідентичність слід у теперішньому часі, коли саме на теренах нашої країни твориться всесвітня історія.

нашій реальності піддає сумніву таке твердження, на кшталт розчарувань та втрати у багатьох людей віри у здійснення ідеалів Майдану. Але творення історії це не споживання готових цінностей, а власне їх відстоювання та реалізація, що передбачає тривалий та болісний процес. Революція лише його започатковує або, іншими словами, — дає історичний шанс. Без усвідомлення нашої відповідальності, як це не звучить пишномовно, перед всесвітньою історією, можна втратити цю унікальну можливість. А тому в даних умовах особлива місія фулбрайтівців в Україні полягає у збереженні демократичних надбань, наданні їм статусу скеровуючої сили в суспільстві. Саме причетність до творення історії, коли її можливості є відкритими, робить нас в даний момент унікальними. Саме цим ми можемо стати цікавими для інших. Адже творити історію — це не тільки відповідально, але й дуже привабливо. Не всім і не завжди життя дарує такий шанс. Мій заклик до міжнародної фулбрайтівської спільноти полягав у приєднанні до наших зусиль у справі побудови сильного демократичного суспільства в Україні.

... недостатня заангажованість у функціонуванні міжнародної фулбрайтівської спільноти

Важливо зазначити, що конференція також показала мені і недоліки в діяльності нашого товариства. Одним з основних, як на мене, є його недостатня заангажованість у функціонуванні міжнародної фулбрайтівської спільноти.

Нерозвиненість контактів з іншими асоціаціями звужують коло наших можливостей, надають нашим заходам певної одноманітності та присмаку провінціалізму. Представлені на даній конференції презентації проектів, тренінги, лекції продемонстрували, як цікаво та по-різному можна організовувати фулбрайтівські заходи. Особливо важливим напрямком роботи, котрий практично відсутній у діяльності нашого товариства, є організація благодійних заходів, метою яких має бути не лише збори коштів на певні важливі проекти, але й «адвокатування» програми, завдяки якому програма здобуде високий статус не лише серед науковців, але й в українському суспільстві в цілому.

Отже, наша унікальність вимагає відкритості світові. Без загальних зусиль важко впоратися з поставленими завданнями. Сподіваюсь, що дух цієї конференції не залишиться лише у гарних спогадах її учасників, а започаткує нову реальність фулбрайтівського світу, в якому наше товариство займе гідне місце.

